

1:a söndagen i Fastan (21 febr.)

Invocávit – När **han ropar** på mig, ska jag svara honom (Ps. 91)

Fastans söndagar (liksom Påsktidens) har gamla latinska namn, inledningsordet till söndagens traditionella introitus. I flera evangelisk-lutherska kyrkor benämns söndagarna med dem, i stället för "1:a, 2:a ... sön. i Fastan"

2 Kor. 6:1-10

Som Guds medarbetare uppmanar vi er också att inte ta emot Guds nåd förgäves. Gud säger ju:

"Jag bönhör dig i nådens tid
och hjälper dig på räddningens dag."

Se, nu är nådens tid, nu är räddningens dag.

Vi vill inte vara till anstöt för någon. Ingen ska kunna klaga på vår tjänst. Vi vill i allting visa att vi är Guds tjänare, med stor uthållighet i lidanden, svårigheter och nöd, under misshandel, i fängelse och upplopp, i arbete och slit, vaka och svält, i renhet, kunskap, tålmod och godhet, med den heliga Anden och uppriktig kärlek, det sanna budskapet och Guds kraft, med rättfärdighetens vapen, både i anfall och i försvar, i ära och vanära, med både dåligt och gott rykte. Vi kallas för villolärare men talar sanning. Vi är misskända men ändå erkända, nära döden men lever fortfarande, slagna men inte ihjälslagna, sorgsna men ändå alltid glada, fattiga men gör många rika, äger inget men har ändå allt.

"Se, nu är nådens tid!" Så beskrivs Fastan, genom aposteln Paulus, den inledande söndagen. Den skall nu leda fram till "räddningens dag", till Påsken med budskapet om Jesu död och uppståndelse. Tiden av beredelse för detta är en välsignad tid.

Vi får då den allvarliga varningen "att inte ta emot Guds nåd förgäves". Fastan är en tid för att fördjupa sin tro på Jesus. Vi drar oss något tillbaka från livet som vanligt, för att klarare få honom för ögonen. Vi vill bemöda oss om att tydligare efterfölja vår Herre och Frälsare i vårt dagliga liv.

Paulus beskriver hur han har fått lida i sin apostoliska tjänst. Det hade från början gjorts klart att det skulle bli så (Apg. 9:16). Men ändå är han glad och trygg. Han uthärdar gärna mödan, när han får vara Guds tjänare som kommer med "det sanna budskapet".

Ingen kan undgå lidande i livet. Till det kommer vad som kan drabba oss därför att vi är Jesu lärjungar. Genom att under Fastan dra oss något tillbaka från det goda som livet ger, övar vi oss att möta det som är svårt. Också vi skall kunna säga att vi "äger inget men har ändå allt".

(1:a söndagen i Fastan)

Matt. 4:1-11

Sedan fördes Jesus ut i ödemarken av Anden för att djävulen skulle pröva honom. Under fyrtio dagar och fyrtio nätter åt han ingenting, och han blev till slut hungrig. Då kom frestaren fram till honom och sa: "Säg till de här stenarna att bli bröd, om du nu är Guds Son!"

Men Jesus svarade: "Det står skrivet: 'Människan lever inte bara av bröd, utan av alla de ord som utgår ur Guds mun'."

Sedan tog djävulen honom med till den heliga staden och ställde honom högst upp på tempelmuren och sa: "Kasta dig ner, om du nu är Guds Son! Det står ju skrivet:

'Han ger sina änglar befallning om dig.
Med sina händer ska de bära dig,
så att du inte stöter din fot mot någon sten'."

Men Jesus svarade honom: "Det står också skrivet: 'Sätt inte Herren, din Gud, på prov'."

Därefter tog djävulen med honom upp till toppen av ett mycket högt berg och lät honom se alla riken i världen och deras härlighet. "Allt detta ska jag ge dig", sa han, "om du bara faller ner och tillber mig."

"Försvinn, Satan", svarade Jesus honom. "Det står ju skrivet: 'Det är Herren, din Gud, du ska tillbe, och bara honom du ska tjäna'."

Då lät djävulen honom vara, och änglar kom till Jesus för att betjäna honom.

Jesus fastade fyrtio dagar i öknen. Nu följer kyrkan i hans spår med fyrtio dagars Fastetid. Och liksom Jesus kämpade mot frestelserna, vill vi göra det. Vi kommer inte som han att kunna motstå dem alla, men med hans hjälp kan vi komma en bit på väg.

Vi lever i en mänsklighet som är ohjälpligt präglad av att de första människorna föll för frestelsen. Därmed bröts gemenskapen med Gud. Han som motstod alla frestelser vill nu föra oss åter till Gud.

Frestaren ville få Jesus att erkänna honom som herre. Fastan inbjuder oss att bekräfta att vi vill ha Jesus som Herre. Dopkandidaterna skulle komma att uppmanas att uttryckligen vända sig bort från djävulen. Vi borde återinföra 'abrenuntiationen', avsvärjandet av djävulen, i vårt dopritual. I den traditionella påskliturgin, som åter kommit i bruk på många håll, får vi göra det.

Jesus avvisade frestelserna genom att anföra Guds Ord. Så bör Fastan bli en tid då vi blir ivrigare i vår bibelläsning, och gärna i andlig läsning utöver det. Vi behöver Andens hjälp att se var gränserna går för ett liv efter Guds vilja. Att på något sätt fasta har inget egenvärde, men det hjälper oss att avslöja våra själviska begär.

* * *

Herrens bön i Fastetid

Inled oss inte i frestelse

Vandringen på helgelsens väg börjar ständigt på nytt med kampen mot frestelser och prövningar (grekiskan har samma ord för båda sakerna). När vi tänker på frestelserna skall dock perspektivet inte vara för kort. Bönen är till slut inriktad på framtiden i Guds rike, handlar om den slutliga prövningen. Detta betyder inte att den dagliga kampen mot frestelserna blir mindre angelägen. Den kristne skall inse att det är "hans eget begär som lockar och drar honom" (Jak. 1:14). Fastan är en tid att göra sig uppmärksam på vad som lockar oss bort från Gud.

* * *

Detta är en dag att minnas **Lars Levi Laestadius** (vi minns dem som gått före oss i tron på deras dödsdag, deras 'himmelska födelsedag').

Han var väckelseledare och botpredikant i Lappland, född i Arjeplog 1800. I Uppsala studerade han först botanik, ett intresse som han behöll hela livet. Men därefter läste han teologi och blev efter en tid kyrkoherde i Karesuando i Tornedalen.

På 1840-talet kom han i en andlig kris och mötte då i Åsele sameflickan Maria, som ledde honom in i evangelisk fromhet. Han kom sedan att på ett mycket speciellt sätt förkunna både sträng lag och askes och överflödande förlåtelse och nåd. Det ledde till en väckelse, som ibland kunde ta sig uttryck i *liikutuksia*, höga rop och extatiska rörelser vid mötena. Väckelsen kom att i grunden förändra livsföringen för en befolkning präglad av moraliskt förfall.

Rörelsen, 'laestadianismen', spred sig över hela Nordkalotten. är fortfarande i hög grad levande, om än uppdelad i olika riktningar. Den har varit kyrkotrogen och därför inte haft egen sakramentsförvaltning, men är samtidigt starkt kritisk mot en oandlig kyrka och bygger sin verksamhet huvudsakligen på lekmanpredikanter.

En inblick i Laestadius andliga erfarenhet och särpräglade mystik får man särskilt i hans bok *Dårhushjonet*. Han slutade sitt liv som kyrkoherde i Pajala, där han dog denna dag 1861.

Måndag i 1:a veckan i Fastan (22 febr.)

Hes. 34:11-16

Så säger Herren, HERREN: Jag ska söka efter mina får och ta hand om dem. Som en herde tar hand om sin hjord när han är bland sina får, de skingrade, så ska jag ta hand om mina får. Jag ska rädda dem från alla de platser dit de blivit utspridda en mörk och dyster dag. Jag ska leda dem tillbaka från alla folken och samla dem från olika länder och leda dem tillbaka till deras eget land. Jag ska valla dem på Israels berg och vid floderna och där landet är bebott. Jag ska föra dem i bet på goda betesmarker. Israels höjder ska bli deras betesmarker. Där ska de få ligga i lugn och ro på goda betesmarker och äta av frodig grönska på Israels berg. Jag ska själv valla mina får och låta dem vila i lugn och ro, säger Herren, HERREN. Jag ska söka upp de försvunna och föra tillbaka de vilsegångna. Jag ska förbinda de sårade och hela de sjuka. Men de feta och starka ska jag utplåna. Jag ska valla dem med rättvisa.

Bibeln förkunnar upprepat att Gud är en herde, fylld av omsorg. Den tidiga kyrkan älskade det budskapet. Den hade något att säga till alla. Dopkandidaterna gladdes över att tänkte "samla dem från olika länder". Botgörarna fann tröst i att han ville "föra tillbaka de vilsegångna".

De trogna tackade Herren för att han gav dem "goda betesmarker". I kyrkan ledde han dem fram genom sitt Ord. I nattvarden gav han dem bete, föda för att orka med det jordiska livet och för att beredas för det eviga.

Budskapet om Gud som herde fullkomnades av Jesus: "Jag är den gode herden." Under Fastan söker vi oss till hans vård, som får i hans hjord. Hur vårt liv än ser ut, har han något att ge oss. Han vill "förbinda de sårade", han vill befria oss från "de feta och starka". I kyrkan, det nya Israel, finner vi "lugn och ro", och söker oss med tacksamhet dit.

Det är många som vill leda oss i vårt jordiska liv. De kommer med lockande löften. Men lika snabbt överger de oss, när de inte längre har nytta av oss. Herren är trofast, och även om vi lockas bort från honom, överger han oss inte.

(Måndag i 1:a veckan i Fastan)

Matt. 25:31-46

Jesus sa: "När Människosonen kommer i sin härlighet tillsammans med alla sina änglar, då ska han sätta sig på sin härlighets tron. Alla folk ska samlas inför honom, och han ska dela in människorna i två grupper, som när en herde skiljer fåren från getterna. Fåren ska han ställa på sin högra sida och getterna på sin vänstra.

Sedan ska Kungen säga till dem som står på hans högra sida: 'Kom alla ni som min Fader har välsignat. Gå in i det rike som ända från världens skapelse har gjorts i ordning åt er. Jag var hungrig, och ni gav mig mat. Jag var törstig, och ni gav mig att dricka. Jag var en främling, och ni öppnade era hem för mig. Jag var naken, och ni gav mig kläder. Jag var sjuk, och ni tog hand om mig. Jag var i fängelse, och ni besökte mig.'

Då kommer de rättfärdiga att fråga: 'Herre, när såg vi dig hungrig och gav dig mat, eller törstig och gav dig något att dricka? När såg vi dig som främling och hjälpte dig, eller naken och gav dig kläder? När såg vi dig sjuk eller i fängelse och besökte dig?'

Och Kungen ska svara dem: 'Sannerligen säger jag er: när ni gjorde detta för någon av mina minsta bröder, då gjorde ni det för mig.'

Efter det ska Kungen vända sig till dem som står på den vänstra sidan och säga: 'Gå bort från mig alla ni som är förbannade. Gå bort till den eviga eld som har gjorts i ordning åt djävulen och hans änglar. Jag var hungrig, men ni gav mig ingen mat. Jag var törstig, men ni gav mig inget att dricka. Jag var främling, men ni gav mig inget husrum. Jag var naken, men ni gav mig inga kläder. Jag var sjuk och i fängelse, men ni besökte mig inte.'

Då kommer de också att fråga: 'Herre, har vi någonsin sett att du var hungrig eller törstig, eller att du var en främling, eller att du var naken eller sjuk eller i fängelse utan att vi hjälpte dig?'

Och Kungen ska svara dem: 'Sannerligen säger jag er: vad ni inte gjorde för någon av mina minsta, det gjorde ni inte för mig.'

Och de ska gå bort till evigt straff, men de rättfärdiga till evigt liv."

Herden "ska valla dem med rättvisa", förkunnade Jesaja. Så träder Kristus i dagens evangelium fram som den skipar rätt. Inför honom förs hjorden, och det avslöjas vilka som inte hör hemma i den, vilka som är 'getter'. De går ett annat öde till mötes än 'fåren'.

Det är efter hur deras liv har formats som de döms. Den avgörande frågan är om de har känt igen Kristus i "mina minsta". Det är genom tron på honom som man blir rättfärdig, är det bibliska budskapet. Men tron måste leda till kärlekens gärningar, bli en 'tro som verkar i kärlek' (Gal. 5:6).

På Fastlagssöndagen angavs att den kommande Fastan skall handla om kärlek. I första hand är det den kärlek som Jesus visar, genom att "gå upp till Jerusalem" för att offra sig för oss. Men det han har gjort för oss måste få förvandla vårt liv. Vi skall visa kärlek till våra medmänniskor, vi skall "älska vår nästa".

Under Fastan söker vi oss närmare Kristus. Han möter oss genom sitt Ord och vid det bord där nattvarden dukas. Men han möter oss också i vardagen, där han står så nära lidande medmänniskor att det vi gör mot dem, det gör vi mot honom.

Tisdag i 1:a veckan i Fastan (23 febr.)

Jes. 55:6-11

Sök HERREN, medan han låter sig finnas,
be till honom, när han är nära.
Må den gudlöse överge sin väg
och den som gör orätt ändra sina planer.
Må han vända om till HERREN,
så förbarmar han sig över honom
Må han vända sig till vår Gud, för han vill förlåta allt.

“Mina tankar är inte era tankar
och era vägar är inte mina vägar, säger HERREN.
Liksom himlen är högre än jorden,
är mina vägar högre än era vägar
och mina tankar högre än era tankar.
Liksom regn och snö faller ner från himlen
och inte återvänder utan vattnar jorden,
gör den bördig och grönskande
och ger säd att så och bröd att äta,
så är det också med ordet jag uttalar:
Det vänder inte tillbaka tomt
utan uträttar allt jag vill,
och det har framgång vart jag än sänder det.”

Jesaja får på nytt sätta tonen för Fastan. Han manar oss: "Sök HERREN!" Vi måste överge våra gudlösa vägar, och vända om till Herren. Det var vad kyrkan sade till dem som ådömts bot, och nu säger till oss alla. Vi kallas att be till honom, när han nu är nära.

Vår tid av bot blir fylld av mening och hopp, profeten påminner oss också om Guds löften. Han hör vår bön. Han möter oss med förbarmande. Han tar emot oss med förlåtelse.

På Sexagesima fick vi genom liknelsen om såningsmannen höra att Gud sår ut sitt Ord. Men mycket förhindrar att det bär frukt (söndagen kom dock inte med i år, trängdes undan av Kyndelsmässodagen). Nu liknar profeten Guds Ord vid ett regn som vattnar jorden. Ordet är aldrig utan verkan. Om vi öppnar oss för det, blir det livgivande, uträttar vad Gud vill i våra liv.

Under Fastetiden kommer våren så saktelig. I kyrkan blir det andlig vårtid. Våra livsvägar leder ofta till att det fortsätter att vara frost i våra liv. Det enda som kan tina upp vårt kalla hjärta är den nåd som Gud ger. Han kan göra vårt liv bördigt och grönskande. Under Fastan vill vi omsorgsfullt lyssna till Guds Ord, låta det vattna själen.

(Tisdag i 1:a veckan i Fastan)

Matt. 21:10-17

Det blev stor uppståndelse i hela Jerusalem när Jesus red in, och människorna frågade: "Vem är han?" Folkmassan svarade då: "Det är profeten Jesus från Nasaret i Galileen."

Sedan gick Jesus in i templet och drev ut alla köpmännen och deras kunder ur templet. Han välte omkull borden för dem som växlade pengar och stånden för dem som sålde duvor. Och han sa till dem: "Det står skrivet: 'Mitt hus ska kallas ett bönehus.' Men ni gör det till ett rövarnäste."

Nu kom många blinda och förlamade fram till honom på tempelplatsen, och han botade dem. Men när överstepräster och de skriftlärdade såg dessa märkliga under och små barn som ropade på tempelområdet: "Hosianna, Davids Son", blev de upprörda och frågade honom: "Hör du inte vad barnen ropar?" "Jo", svarade Jesus. "Men har ni inte läst:

'Av barns och småbarns mun
har du gjort en lovsång till dig?'"

Sedan lämnade han dem och gick ut ur staden till Betania, där han stannade över natten.

Jesus har ridit in i Jerusalem och av många blivit mottagen som den utlovade Messias. Att en ny tid kommer med honom, blir tydligt när han beger sig till templet och rensar det. Där har offer framburits till rening och försoning. Nu skall Jesus bli det offer som 'en gång för alla' försonar all synd. Någon kommers med offerdjur behövs inte längre.

Naturligtvis blev prästerna och de fromma upprörda. Jesus vanhedrade templet, och kallade dem för tjuvar, när de sysslade med nödvändiga affärer för tempelgudstjänsterna. Att barn samlades kring Jesus var särskilt oroande. Hur skulle framtiden bli, när de följde honom?

Med Jesus är det gamla templets tid över. Apostlarna insåg att kyrkan nu är det nya templet. Också den enskilde kristne är "ett tempel åt den heliga Anden, som bor i er" (1 Kor. 6:19). Dessvärre kan både kyrkan och den kristne fyllas av sådant som inte har mycket med Gud att göra. Det blir ett 'rövarnäste', där djävulen försöker roffa åt sig det som egentligen tillhör Gud.

Åter påminns vi om att Fastan är en tid för att, med Andens hjälp, rensa ut allt ogudaktigt ur vårt liv. Vi skall förena oss med barnen i deras glädje att prisa Frälsaren.

* * *

Detta är den traditionella minnesdagen för **Tertullianus**, en av fornkyrkans främste teologer.

Han var född vid mitten av 100-talet i Kartago, i nuv. Tunisien, där han också levde senare delen av sitt liv. Han var utbildad som jurist och var den förste mer betydande teolog som skrev på latin.

Mycket av den teologiska terminologi som har kommit att användas i västkyrkan skapades av honom. Han försvarade kristendomen gentemot de romerska myndigheterna. I skriften *Mot Marcion* bemötte han denne gnostiske teolog, som bl.a. ville ta bort GT ur Bibeln. Han var den förste som formulerade treenighetsläran, präglade termerna

ett 'väsen' och tre 'personer', och lade även grunden till den romerska kyrkans bot-praxis. Med honom fördes ett juridiskt perspektiv in i västlig teologi som sedan dess blivit bestående.

I slutet av sitt liv anslöt han sig till 'montanismen', en asketisk-karismatisk rörelse grundad av Montanus från Frygien i västra nuv. Turkiet. Han tillhörde alltså inte längre den katolska kyrkan, när han dog omkr. 220, vilket gjorde att han inte blev helgonförklarad.

Det är även en dag då man minns **Anna av Novgorod**, rysk storfurstinna, som dog 1056, vördad för sin fromhet. Enligt traditionen är hon identisk med Olof Skötkonungs och hans drottning Estrids dotter Ingegerd, som blev gift med storfursten Jaroslav av Kiev.

Fasteböndag, onsdag i 1:a veckan i Fastan (24 febr.)

I det tidiga kyrkoåret var några dagar i den första Fasteveckan särskilda böndagar. Sådana böndagar, kallade 'kvatemberdagar' (från samma ord som i 'kvartal'), kom fyra gånger om året, i övergången mellan årstiderna. De var 'tacksägelse-, faste-, bot- och böndagar' (som det sedan skulle heta om de böndagar som länge utlystes i vår kyrka).

Böndagarna i Fastan ge tillfälle till tacksägelse och bot för den gångna vintern och förbön för den kommande våren. De ansluter i synnerhet, som framgår av texterna, till Fastans botprägel.

2 Mos. 24:12-18

HERREN sa till Mose: "Kom upp till mig på berget och stanna här, så ska jag ge dig stentavlorna med lagen och budorden, som jag har skrivit ner för att undervisa folket."

Då gick Mose iväg tillsammans med sin medhjälpare Josua och han gick upp på Guds berg. Mose sa till de äldste: "Stanna kvar här och vänta på oss tills vi kommer tillbaka. Aron och Hur är kvar hos er. Den som behöver få en fråga avgjord får vända sig till dem."

När Mose gick upp på berget höljdes det i ett moln. HERRENS härlighet vilade över berget Sinai, och molnet täckte det i sex dagar. Den sjunde dagen kallade han på Mose från molnet. Israeliterna såg HERRENS härlighet som en förtärande eld på toppen av berget. Mose gick upp på berget och in i molnet, och han stannade där uppe i fyrtio dagar och fyrtio nätter.

1 Kung. 19:3-8

Elia blev rädd och flydde för sitt liv. När han kom till Beer Sheva i Juda, lämnade han kvar sin tjänare där. Sedan gick han ensam en dagsresa ut i öknen. Han kom till en ginstbuske, satte sig under den och önskade sig döden. "Nu får det vara nog", sa han till Herren. "Ta mitt liv. Jag är inte bättre än mina fäder."

Sedan lade han sig ner under busken och somnade. Men en ängel kom fram och rörde vid honom och sa till honom att resa sig upp och äta. Då såg Elia sig om och såg bredvid sitt huvud bröd som hade gräddats på heta stenar och en kruka med vatten. Elia åt och drack, och sedan lade han sig igen.

Då kom Herrens ängel en andra gång och rörde vid honom och sa till honom: "Res dig upp och ät, för annars blir resan för mycket för dig."

Elia reste sig upp. Han åt och drack, och maten gav honom styrka så att han kunde gå fyrtio dygn i sträck till berget Horeb, Guds berg.

En vecka in i vår fyrtio dagars Fastetid får vi nu höra om samma tidsperiod i bibliska gudsmäns liv. Mose var fyrtio dagar på Guds berg Sinai, innan han Gud på nytt talade till honom. Profeten Elia gick fyrtio dagar till samma berg, nu kallat Horeb, för sitt möte med Gud.

Fyrtio dagar är den tid som behövs för att bli beredd att möta Gud. Vi är nu under lika lång tid på väg till Guds nya berg, Golgata. Där skall Gud genom Jesus visa sig för oss som den som 'dör för våra synder och uppväcks igen för att vi skall bli rättfärdiga' (Rom. 4:25).

Den gamla böndagen bevarar arvet från synagogans gudstjänst, med läsning ur både lagen och profeterna (Apg. 13:15). Det var genom dem som Gud hade talat till sitt folk. Men nu "har han talat till oss genom sin Son" (Hebr. 1:2). Och han har inte bara talat, han har handlat för att ge oss frälsning och försoning.

Gud sände sin ängel med mat till Elia, för att han skulle orka ända fram. För vår vandring mot Påsk får även vi himmelsk föda. Nattvarden styrker oss för våra fyrtio fastedagar, men också för hela vår livsvandring mot vårt slutliga möte med Gud.

(Onsdag i 1:a veckan i Fastan)

Matt. 12:38-40

En dag bad några av de skriftlärdade och fariseerna: "Mästare, vi vill se dig göra ett tecken." Men Jesus svarade: "Detta onda och trolösa släkte söker efter tecken, men det enda tecken de ska få se är profeten Jonas tecken. På samma sätt som Jona var i den stora fisken i tre dagar och tre nätter, ska Människosonen vara i jordens hjärta i tre dagar och tre nätter. Invånarna i Nineve ska på domens dag uppstå tillsammans med detta släkte och döma det, för de vände om när Jona predikade. Men här finns en som är större än Jona. Söderns drottning ska på domens dag uppstå tillsammans med detta släkte och döma det, för hon kom från jordens yttersta gräns för att lyssna till Salomos vishet. Men här finns en som är större än Salomo.

När en oren ande drivs ut ur en människa, irrar den omkring i vattenlösa trakter och letar efter ro, utan att hitta någon. Då säger den: 'Jag vänder tillbaka till det hus jag kom ifrån.' Och när den gör det och finner huset tomt, rent och iordningställt, letar den reda på sju andar till, ännu värre än den själv. Tillsammans återvänder de sedan och bosätter sig där. Den människan får det då långt värre än hon hade det förut. Så blir det också med detta onda släkte."

Medan Jesus fortfarande talade till folket, kom hans mor och bröder dit och ville prata med honom, men de stannade utanför huset. Någon sa till honom: "Din mor och dina bröder står här utanför och vill prata med dig." Men han svarade: "Min mor och mina bröder! Vilka är det?" Sedan pekade han på sina lärjungar och sa: "Det här är min mor och mina syskon. Var och en som gör min himmelske Faders vilja är min bror, min syster och min mor."

Mose och Elia är med sina fyrtio dagars beredsetider förebilder för att Jesu fastade i öknen. Nu anger Jesus att det skall bli på liknande sätt med honom som med profeten Jona. Jona slukades av en fisk, med spyddes upp efter tre dagar (Jona 2). Jesus steg ned i dödsriket, men uppstod på tredje dagen.

Jonas predikande blir en förebild för vår Fastetid. När Jona till slut gav sig iväg till Nineve, fick staden fyrtio dagar på sig för omvändelse. Det utlystes en fasta, och Gud ångrade sig (Jona 3). Nu ges vi samma tid för att pröva vårt liv och vända om.

Jesus manar oss då att göra det helhjärtat och genomgripande. Om onskans furste blir utdriven, söker han vägar att komma tillbaka. Han är mästare på att återta förlorad mark. Det är alltför lätt att, även efter allvarlig ånger, bli slarvig med bevakningen.

När vi denna fasteböndag tänker tillbaka på vintern som går mot sitt slut, ser vi mycket som vi inte borde ha gjort, och att vi inte alltid gjorde vad vi hade bort göra. Vi tar till oss Jesu varningar, men också hans inbjudan att få ingå i hans familj. Med Jesus blir eftertanke och bot till välsignelse.

* * *

Denna dag är även den gamla minnesdagen för aposteln **S:t Mattias**. Det är fortfarande dagens namn i almanackan. Dagen var helgdag i vår kyrka fram till 1772.

Han blev apostel i stället för Judas Iskariot, när man efter Jesu himmelfärd åter ville ha tolv apostlar. Kandidater utsågs bland dem som hade följt Jesus och kunde vittna om hans uppståndelse, men slutligen drog man lott, så att kallelsen skulle bli Guds.

Han skall ha predikat i Judeen och därefter i Etiopien, där han blev martyr. Vad som uppfattats som hans relikier fördes senare till Trier i västra Tyskland.

Mattiasdagens läsning ur Nya testamentet är naturligtvis:

Apg. 1:15-26

En gång under dessa dagar reste sig Petrus upp bland dem och sa: "Mina syskon, det som var förutsagt i Skriften skulle gå i uppfyllelse, som den heliga Anden meddelade genom David om Judas, han som vägledde dem som grep Jesus. Han var en av oss med samma uppdrag som vi. (Men för de pengar han fick för sitt brott köpte han en åker och där föll han framstupa så att hans kropp sprack och inälvorna rann ut. Hela Jerusalems invånare fick kännedom om det, och platsen kallades på deras eget språk Akeldamak som betyder 'Blodsåker'.) Det står nämligen i Psaltaren:

'Låt hans hem stå öde
låt ingen mer bo där',
och:
'Låt en annan ta hans tjänst.'

Därför måste nu någon annan som har varit med oss under hela den tid då Herren Jesus kom och gick mitt ibland oss, från det att han döptes av Johannes till den dag då han togs upp till himlen, någon av dem måste tillsammans med oss vittna om hans uppståndelse."

Man föreslog då två män: Josef Barsabbas som också kallades Justus och Mattias. Sedan bad de: "Herre, du känner allas hjärtan. Visa oss vilken av de här två som du har utvalt till denna tjänst som apostel istället för Judas som svek sitt uppdrag och har gått till den plats där han hör hemma."

Sedan kastade de lott som föll på Mattias och han blev vald till apostel tillsammans med de elva.

De var församlade i väntan. De hade fått löftet att den Helige Ande skulle komma över dem. De hade fått uppdraget att vittna över hela jorden. Men det fanns ett sår i gemenskapen. Judas hade svikit, och levde nu inte längre. De måste komplettera gruppen, så att de åter blev tolv, så som det gamla gudsfolket hade haft tolv stammar.

Kriteriet för att få vara kandidat i den apostoliska lottdragningen var att ha mött den Uppståndne. Det var om honom de skulle vittna. Det är fortfarande kyrkans uppdrag. Om förkunnelsen inte handlar om Jesus som den Uppståndne, blir allt meningslöst (1 Kor. 15:2).

* * *

Vi minns denna dag också **Carl Olof Rosenius**, lekmanpredikant av central betydelse för 1800-talets väckelse i Sverige.

Han var född 1816 utanför Piteå i ett hem präglad av gammalluthersk väckelse. Under sina teologiska studier i Uppsala fick han en tvivelkris och sökte då kontakt med den engelske väckelsepredikanten George Scott i Stockholm. Han kom åter till tro och blev lekmanpredikant i den av Scott uppförda Betlehemskyrkan.

Han blev sedan också redaktör för tidningarna *Pietisten* och *Mission-Tidningen*. Efter hans död sammanställdes artiklar ur tidningarna till hans *Dagbetraktelser*, som präglas av fast bibeltro på luthersk grund med väckelsebetonad tillämpning.

När väckelsen spred sig, blev han en av initiativtagarna till bildandet av *Evangeliska Fosterlandsstiftelsen* 1856. Han var också aktiv för att bilda en svensk diakonissanstalt, som senare kom att flytta till Ersta.

Han dog denna dag 1868 i Stockholm.

Torsdag i 1:a veckan i Fastan (25 febr.)

Hes. 18:1-9

HERRENS ord kom till mig: "Varför använder ni det här ordspråket om Israels land:

'Fäderna äter sura druvor
och barnen får ömma tänder'?

Så sant jag lever, säger Herren, HERREN, ska ni inte längre använda det ordspråket i Israel. Alla människoliv tillhör nämligen mig, fädernas såväl som sönerns. Den som syndar ska dö för sin egen synd.

Den som är rättfärdig
och gör vad som är rätt och rättfärdigt
håller inte offermåltid uppe i bergen
och ser inte upp på israeliternas avgudar.
Han kränker inte sin nästas hustru
och ligger inte med en kvinna under hennes menstruation.
Han förtrycker ingen, utan återlämnar låntagarens pant.
Han roffar inte åt sig,
utan ger den hungrige mat och kläder åt den nakne.
Han lånar inte ut pengar mot ränta
och ockrar inte.
Han avhåller sig från det som är orätt,
och han dömer rätt mellan människor.
Han lyder mina bud och följer troget mina stadgar.
En sådan man är rättfärdig.
Han ska få leva, säger Herren, HERREN."

Den som har syndat bär ansvar för det. Det går inte att skylla ifrån sig. Efter att ha markerat detta, ger Gud genom Hesekiel en rad bud och regler att följa. Man får inte ha andra gudar. Man får inte på olika sätt förtrycka eller utnyttja sina medmänniskor. Det finns en väg som leder till liv.

I Gamla testamentet finns en tilltro till människans förmåga att leva rättfärdigt. Men samtidigt visste man att människor syndade. För försoning behövdes offren i templet. I Nya testamentet ges insikten att syndens skada är alltför djup. Först genom Kristus kan vi bli rättfärdiga och få liv.

Profetorden hjälpte botgörarna att rannsaka sig. Om de greps av ånger och erkände sina missgärningar, fanns en väg tillbaka. De fick nu inte vara med när nattvarden firades. Men de hade löftet att efter sin botgöringstid åter få del av Livets bröd.

Under Fastan står vi alla som botgörare. Också vi har att pröva oss inför Guds bud och förmaningar. Det gäller att vara ärlig, inte komma med undanflekter. Står något i vägen för en helhjärtad tro på Gud? Har jag bemött medmänniskor på så sätt som min himmelske Fader vill? Gud, vare mig syndare nådig!

(Torsdag i 1:a veckan i Fastan)

Matt. 15:21-28

Jesus lämnade sedan Galileen och drog sig undan till området kring Tyros och Sidon.

En kanaaneisk kvinna från trakten kom då till honom och ropade: "Herre, Davids Son, förbarma dig över mig! Min dotter är besatt av en ond ande och den plågar henne ständigt." Men Jesus gav henne inte ett ord till svar. Hans lärjungar kom därför till honom och sa: "Skicka iväg henne, hon förföljer oss ju med sina rop." Han sa då till kvinnan: "Jag har sänts bara till Israels förlorade får." Men kvinnan kom närmare och föll ner för honom och sa: "Herre, hjälp mig!" Jesus svarade: "Det är inte rätt att ta brödet från barnen och kasta det åt hundarna." "Det är sant, Herre", sa hon, "men till och med hundarna äter de smulor som faller från deras herrars bord." "Kvinna", sa Jesus till henne, "din tro är stark. Du ska få det du ber om." Och i samma stund blev hennes dotter botad.

Jesus hade lämnat det bibliska landets område. Där mötte en kvinnan honom med bön om hjälp för sig dotter. Evangelierne har bevarat några tillfällen då Jesus möter icke-judar, där de blir föredömen för tro på honom.

Först är det att kvinnan kommer med ihärdig bön. När Jesus verkar ointresserad, ger hon sig inte. Sedan är det att hon är ödmjuk. När Jesus förnedrande jämför henne med en hund, accepterar hon det. Hon är en hjälpsökande som inte har rätt att ställa krav. Jesus avvisar inte någon med kvinnans hållning.

För botgörarna förr i tiden blev kvinnan en förebild. De var ju som hon avstängda från bordet med bröd. De fick bara vara med i gudstjänsten under läsningarna av Guds Ord och predikan. Att inte få delta i nattvardsgången blev som att inte få mer än smulor.

Nu låter också vi Fastan bli en tid för bot, vårt andliga läge är bekymmersamt. Som kvinnan skall vi söka oss till Jesus. Vår bön måste bli ihärdig och angelägen. Ödmjukt vill vi närma oss Herren. Att syndare numera endast i undantag avstängs från nattvar- den, är något att vara tacksam för. Annars kanske också vi för en tid hade fått nöja oss med smulor.

Fasteböndag, fredag i 1:a veckan i Fastan (26 febr.)

Hes. 18:20-28

“Den som syndar ska dö. Sonen ska inte dela sin fars skuld, och inte heller fadern sin sons. Den rättfärdige ska få del av sin rättfärdighet och den gudlöse av sin gudlöshet.

Men om den gudlöse vänder om från alla sina synder som han har begått och lyder alla mina bud och gör det som är rätt och rättfärdigt, så ska han få leva. Han ska inte dö. Alla hans överträdelser ska vara glömda, och genom det rättfärdiga han har gjort ska han få leva. Skulle den gudlöses död behaga mig? säger Herren, HERREN. Skulle jag inte hellre se honom vända om från sina vägar och få leva?

Men om en rättfärdig vänder om från sin rättfärdighet och börjar göra det som är orätt och begår samma avskyvärda handlingar som den gudlöse, ska han då tillåtas leva? All hans tidigare rättfärdighet kommer att bli bortglömd, och för sin trolöshet som han gjort sig skyldig till och för sin synd som han begått ska han dö.

Ändå säger ni: ‘Herrens väg är inte rätt!’ Lyssna nu, israeliter! Är inte min väg rätt? Är det inte era vägar som inte är rätta? När den rättfärdige vänder om från sin rättfärdighet och börjar göra det som är orätt ska han dö. För det orätta han har gjort ska han dö. Och när den gudlöse vänder om från sin gudlöshet och börjar göra det som är rätt och rättfärdigt, ska han rädda sitt liv. Därför att han kommer till insikt om sina överträdelser och vänder om från dem ska han få leva. Han ska inte dö.”

Upprepat sägs i början av Fastan att det är en bottid. Så sägs inte mindre tydligt denna fasteböndag. Profeten gör alternativen klara – att vända om från sina synder eller göra det som är orätt. Vår eviga framtid beror på hur vi väljer – att rädda sitt liv eller dö.

Det är ett val som inte avgörs en gång för alla. Det är frestande att tro sig vara på den ‘rätta’ sidan. Den troende varnas för att avfalla. Botgöraren får löftet att det är möjligt att vända om. Gud gör sin hållning känd: “Skulle den gudlöses död behaga mig?”

Genom de stora profeterna bryter Gud med vad som tidigare gällt, att han “låter straffet för fädernas synder drabba också barn intill tredje och fjärde generationen” (2 Mos. 20:5 m.fl.). (Vi kan dock fundera över sanningen i detta, när vi numera vet vilken betydelse arv och miljö har.) Men nu betonas i stället det självständiga ansvar som varje människa har.

Det går inte att skylla ifrån sig. Det är näst intill ursynen, Adam skyllde på Eva, Eva skyllde på ormen. Frestelsen att göra detsamma är stor. Vi kan lita på att Gud ser alla förmildrande omständigheter, men själva har vi att erkänna vad vi faktiskt har gjort.

(Fredag i 1:a veckan i Fastan)

Joh. 5:1-15

Jesus gick till Jerusalem under en av de judiska högtiderna. I Jerusalem, nära Fårporten, finns en damm som på hebreiska kallas Betesda, och den har fem pelargångar. Många sjuka, blinda, förlamade och andra handikappade låg i dessa pelargångar [och väntade på att vattnet skulle komma i rörelse. En Herrens ängel steg nämligen ner då och då i dammen och rörde om vattnet, och den förste som steg ner i vattnet sedan det blivit omrört blev frisk, vilken sjukdom han än hade.]

En av dem som låg där var en man som hade varit förlamad i trettioåttio år. När Jesus såg honom ligga där och fick veta att han hade varit sjuk så länge, frågade han honom: "Vill du bli frisk?"

"Herre", svarade mannen, "jag har ingen som hjälper mig ner i dammen när vattnet kommer i rörelse. Medan jag fortfarande är på väg, hinner någon annan dit före mig."

Då sa Jesus till honom: "Res dig upp, ta din bädd och gå!" Genast blev mannen frisk, och han tog sin bädd och gick iväg.

Men detta hände på sabbaten, och judarna sa till mannen som hade blivit botad: "Det är sabbat. Du får inte bära din bädd!"

Men mannen svarade: "Han som gjorde mig frisk sa till mig att ta min bädd och gå."

Då frågade de honom: "Vem sa till dig att du skulle ta den och gå?"

Men mannen visste inte det, för Jesus hade försvunnit därifrån eftersom det var så mycket folk. Senare fann Jesus mannen i templet och sa till honom: "Nu är du frisk. Synd inte mer, så att det inte händer dig något värre."

Då gick mannen och talade om för judarna att det var Jesus som hade gjort honom frisk.

I Johannesevangeliet finns några skildringar av hur människor får hjälp av Jesus, utan att ha klart för sig vem han är. Först senare anar de det, och får det bekräftat av Jesus. Det nämns inget om det här, men händelserna leder annars fram till tro på honom.

Somliga som var sjuka hade blivit friska genom att stiga ner i dammen vid Betesda (ruiner efter pelargångarna finns kvar norr om tempelplatsen i Jerusalem). Förbindelsen med dopet är tydlig. För den här mannen behövdes dock inte vattnet, då Jesus som annars möter en människa i dopet, kom direkt till honom.

Vår övertygelse är att Jesus handlar på liknande sätt med oss som är andligt sjuka. Fastan är en tid för själavårdssamtal eller bikt, för att få diagnos på sin själs krämpor, och få förlåtelse tillsagd med den andliga auktoritet som en präst har fått i sin vigning.

Räknat från idag är Påskdagen den 38:e dagen. Det kan vara bakgrunden till valet av evangelium. Efter att ha varit sjuk i 38 år fick mannen en sabbatsdag liv och hälsa åter. När Fastan är över, med sin andliga kamp, möter Jesus oss på den nya helgade dagen med liv som är starkare än döden.

Fasteböndag, lördag i 1:a veckan i Fastan (27 febr.)

1 Thess. 5:14-23

Vi uppmanar er, syskon, att tillrättavisa dem som inte sköter sig, uppmuntra de missmodiga, ta väl hand om de svaga och ha tålmod med alla. Se till att ingen hämnas på någon, utan försök alltid att göra gott mot varandra och mot alla människor. Var alltid glada, be ständigt och tacka Gud vad som än händer. Detta är nämligen Guds vilja i Kristus Jesus. Släck inte Anden. Förakta inga profetior, utan pröva allt. Ta sedan vara på det som är gott, men håll er borta från allt som är ont.

Må fridens Gud själv helga er helt och fullt, och må er ande, själ och kropp bevaras hela, så att ni är klanderfria den dag vår Herre Jesus Kristus kommer tillbaka.

Även i Fastan ges plats åt den tacksamhet och den tillitsfulla bön inför framtiden som tillhör en böndag. Den blir det trogna kyrkfolkets dag. Insikten om att det är nödvändigt med bot finns i bakgrunden, men nedtonad. Det handlar mer om att behålla gemenskapen i församlingen.

Det är väl inte helt lätt att "tacka Gud vad som än händer". Psaltaren ger många exempel på att den troende kan ha anledning, och rätt, att klaga. Men hur livet än blev, finns det alltid någon Guds gåva att tacka för. Det gäller att vara uppmärksam!

Har den gångna tiden medfört somligt att göra bot för och annat att tacka Gud för, så lägger vi nu kommande tid i Guds hand. Vi är övertygade om att Gud vill bevara oss och ge oss den frid "som övergår allt förstånd" (Fil. 4:7).

Den apostoliska välsignelsen lovar också att Gud skall helga oss. Men vi kan inte bara vänta på att det skall bli så. Vi har att följa råden om hur livet för den kristne och för församlingen skall formas. Utan Andens bistånd är dock ingen helgelse möjlig. Därför är det så viktigt att vara öppen för hans verkan, att inte 'släcka Anden'.

(Lördag i 1:a veckan i Fastan)

Matt. 17:1-9

Sex dagar senare tog Jesus med sig Petrus, Jakob och hans bror Johannes till ett högt berg, där de kunde vara för sig själva. Där förvandlades hans utseende inför dem: hans ansikte lyste som solen, och hans kläder blev bländande vita. Sedan fick de se Mose och Elia stå och tala med Jesus. Då sa Petrus till Jesus: "Herre, det är gott att få vara här. Om du vill kan jag bygga tre hyddor, en åt dig och en åt Mose och en åt Elia."

Men just som han sa det, sveptes de in i ett ljusst moln som sänkte sig över dem och en röst från molnet sa: "Detta är min älskade Son, han är min glädje. Lyssna på honom!"

När lärjungarna hörde rösten blev de fruktansvärt rädda och kastade sig ner med ansiktet mot marken. Men Jesus kom fram till dem och rörde vid dem. "Res er upp", sa han, "var inte rädda!" Och när de såg upp igen, såg de ingen annan än Jesus där.

På väg ner från berget befallde Jesus dem: "Berätta inte för någon om det ni har sett, förrän Mäniskosonen har uppstått från de döda."

När Petrus hade bekänt att Jesus är Messias, sade Jesus att han måste gå till Jerusalem, för att där dö och uppstå. Lärjungarna fick så veta att den som följer Jesus måste förneka sig och ta sitt kors (Matt. 16). Därefter tog han med sig tre av apostlarna upp på ett berg, där de såg hur han förvandlades, 'förklarades'.

Kyrkoåret följer vad som hände. På Fastlagssöndagen förklarade Jesus sin avsikt att gå upp till Jerusalem. Under den inledande delen av Fastan har vi upprepat fått höra att vi måste förneka oss själva, följa Jesus med goda gärningar, vara beredda att lida. Nu får vi vara med när Jesus förklaras.

Att Kristi förklaring är en förberedelse för Påsk, kommer inte naturligt fram, när vi firar dagen nära dess traditionella datum, 6 aug. (Flera evangeliska kyrkor firar dock helgdagen i anslutning till Förfastan.) På Förklaringsberget samtalade Jesus med Mose och Elia om "sitt uttåg som han skulle fullborda i Jerusalem" (Luk. 9:31).

Lärjungarna förstod det inte då, men de fick en kort glimt av vad som skulle komma. Så upphör för en dag förmaningarna också för oss, vi får se målet som är på väg mot. Efter Fastans mörker väntar Påskens ljus från den Uppståndelse.